

[REDACTED]

# MINISTERIE VAN DEFENSIE

Militaire Inlichtingen Dienst

Postbus 20701  
2500 ES Den-Haag  
Telefoon 070 - 3 18 81 88  
Telefax 070 - 3 18 79 51

Aan:

Uw brief	Uw kenmerk	Ons nummer	Datum
		DIS/93/095/2817	27 augustus 1993

**Onderwerp:**  
Joegoslavië: recente ontwikkelingen  
(nr 51/93)

1. Hierbij doe ik U toekomen een notitie over de recente ontwikkelingen in het voormalige Joegoslavië.
2. Zonder bijlage is deze brief ongerubriceerd

Hoofd Militaire Inlichtingendienst  
voor deze,  
Hoofd Afdeling Inlichtingen

[REDACTED]

Kolonel-KLu

Bijlagen  
één

Bezoekadres  
Kalvermarkt 28  
Den-Haag

Doorkiesnummer  
070 - 3 18 6634

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden.

[REDACTED]

ONTWIKKELINGEN IN DE VOORMALIGE JOEGOSLAVISCHE FEDERATIE

51/93

(Afgesloten 271000 AUG 1993)

Bosnië-Herzegovina

De Veiligheidsraad van de VN heeft onderstreept dat aanvaarding van de voorstellen van de internationale onderhandelaars Owen en Stoltenberg met betrekking tot de politieke toekomst van Bosnië-Herzegovina geen aantasting zal inhouden van de soevereiniteit en internationale status van dat land, en met name niet zal leiden tot opheffing van het VN-lidmaatschap. Vrees voor het eventuele verlies van die soevereiniteit werd vorige maand door de Bosnische president Izetbegovic gehanteerd als argument tegen opdeling van Bosnië-Herzegovina in drie deelstaten. Izetbegovic, die eerder deze week reeds fundamentele bezwaren tegen het genoemde plan had uitgesproken, heeft inmiddels aangekondigd dat hij zijn achterban zal adviseren niet met de internationale voorstellen in te stemmen.

De opstelling van de Veiligheidsraad zal op verzet stuiten van de kant van de Bosnische Serviërs en Kroaten, die de door hen gedomineerde delen van de republiek soeverein achten. De HVO, de belangrijkste politieke en militaire organisatie van de Bosnische Kroaten, onderstreepte deze week nogmaals de onafhankelijkheid van de "Kroatische republiek Herceg-Bosna" (met Mostar als hoofdstad). In overeenstemming daarmee werd alle overgebleven Kroaten in de Bosnische overheidsinstellingen opgedragen hun functies op te geven. Derhalve moet worden vastgesteld dat niet alleen over omvang en grenzen van de in het plan van Stoltenberg en Owen voorgestelde deelstaten, maar ook over hun politieke status, nog grote onenigheid bestaat.

De Secretaris-Generaal van de VN, Ghali, heeft aangekondigd volgende week naar Genève te komen om de besprekingen over de politieke toekomst van Bosnië-Herzegovina bij te wonen. In het betreffende communiqué werd onderstreept dat het de "laatste ronde" in het vredesoverleg zou betreffen. Deze formulering versterkt het vermoeden dat Owen en Stoltenberg hun bemiddelingspogingen zullen staken als deze overlegronde over het door henzelf opgestelde compromisvoorstel geen akkoord oplevert.

Vier Bosnische, door Moslims gedomineerde gemeentebesturen hebben de Bosnische regering het recht ontzegd namens hen te beslissen over verdeling van Bosnië-Herzegovina. Zij stellen de voorstellen die de internationale bemiddelaars Owen en Stoltenberg daartoe hebben gedaan, volledig af te wijzen. Deze melding onderstreept het verzet dat in Moslim-kringen tegen deze voorstellen bestaat. Overigens moet worden onderstreept dat de brief mede ondertekend was door (de Moslims in) het stadsbestuur van Mostar. Zoals bekend zou Mostar in het kader van de voorstellen van Owen en Stoltenberg voor twee jaar onder EG-bestuur worden geplaatst. Zeker gezien het belang dat de HVO hecht aan het ongedeelde, Kroatische bezit van Mostar lijkt in ieder geval over deze stad geen compromis mogelijk tussen Kroaten en Moslims.

Op 25 augustus heeft een UNHCR-konvooi Mostar bereikt, ondanks eerdere Kroatische pogingen het konvooi tegen te houden. Bovendien hebben Amerikaanse vliegtuigen de afgelopen dagen de Moslim-wijken van Mostar vanuit de lucht bevoor-

[REDACTED]

raad. Zoals bekend maken de Bosnische Kroaten aanspraak op Mostar, dat een Moslim-meerderheid kent, en proberen zij de stad etnisch te zuiveren. Toestemming aan UNHCR volgde nadat toezeggingen waren gedaan dat aan de HVO een deel van de lading zou worden overgedragen, hetgeen overigens volgens UNHCR conform het gebruik is. Gezien het belang dat de HVO hecht aan Mostar, moet ervan worden uitgegaan dat pogingen tot bevoorrading van de Moslims ook in de toekomst op verzet van Kroatische zijde zullen stuiten.

De VN hebben aangekondigd een onderzoek in te zullen stellen naar de vele meldingen over corruptie, zwarte handel en andere illegale praktijken van UNPROFOR-leden in Sarajevo. Het lijkt weinig twijfel dat deze beschuldigingen tenminste voor een deel juist zijn. De kwestie is echter acuut geworden omdat Bosnische autoriteiten de betreffende meldingen aangrijpen om de neutraliteit en zelfs het nut van UNPROFOR in de Bosnische hoofdstad, en in Bosnië-Herzegovina in het algemeen, in twijfel te trekken. Dit houdt vermoedelijk verband met het feit dat Bosnische (Moslim-)autoriteiten vrezen dat de UNPROFOR-presentie een eventuele opdeling van de stad in het kader van het vredesplan zal formaliseren. Tegen deze achtergrond moet op hernieuwde wrijvingen tussen Bosnische (Moslim-)autoriteiten en UNPROFOR worden gerekend.

Een commandant van de HVO heeft ten overstaan van EG-waarnemers opnieuw gezinspeeld op een "alomvattend verbond" tussen Kroaten en Serviërs, indien de Moslims de voorstellen van Owen en Stoltenberg verwerpen. Ook de Bosnisch-Servische leider Karadzic had deze mogelijkheid vorige week geopperd. Inderdaad ontbreken fundamentele meningsverschillen tussen Serviërs en Kroaten over de politieke toekomst van Bosnië-Herzegovina; beide streven naar tenminste autonomie, en uiteindelijk naar volledige afscheiding van de door hen gedomineerde delen van de republiek. Ook de territoriale geschillen tussen beide bevolkingsgroepen lijken van ondergeschikte aard, nu de Serviërs een onaantastbaar lijkende positie hebben verworven in de corridor tussen de door hen gedomineerde gebieden in het oosten en het westen van de republiek (de z.g. Posavina-corridor). De Kroaten hebben lange tijd geprobeerd de Serviërs het gebruik van deze corridor te ontzeggen, omdat daardoor ook (militaire) bevoorrading van de "Servische" gebieden in Kroatië vanuit Servië bemoeilijkt zou worden. Vooralsnog lijken zij zich te hebben neergelegd bij de Servische posities in en rond de corridor.

Er is sprake van voortdurende gevechten tussen Moslims enerzijds en Serviërs en Kroaten anderzijds in diverse delen van Bosnië-Herzegovina, maar vrijwel niet meer van strijd tussen de twee laatstgenoemde partijen onderling. Wel groeit het aantal meldingen van onderlinge Servisch-Kroatische samenwerking. Zo is onlangs gemeld dat HVO-eenheden olie, die door Kroatië was gekocht voor humanitaire doeleinden, hebben geleverd aan Bosnische Serviërs in ruil voor transit van die eenheden door "Servische" gebieden in Bosnië-Herzegovina.

Tegen deze achtergrond moet worden aangenomen dat afwijzing van het voorstel van Owen en Stoltenberg door de Moslims inderdaad zal leiden tot verdere toenadering tussen de Serviërs en Kroaten in Bosnië-Herzegovina. Overigens moet worden onderstreept dat dit samenwerkingsverband uitsluitend pragmatisch van aard zal zijn en slechts betrekking heeft op de situatie in Bosnië-Herzegovina; over de toekomst van de "Servische" gebieden in Kroatië lijkt zich juist een nieuwe confrontatie tussen beide staten af te tekenen.

Karadzic heeft in een interview gesteld dat het door "zijn" republiek beheerste deel van Bosnië-Herzegovina toegang wenst tot de Adriatische Zee. Daarbij noemde hij als mogelijkheid dat die toegang zou worden gecreëerd in de omgeving van het Prevlaka-schiereiland aan de zuidelijkste punt van de Kroatische exclave rond Dubrovnik, dat zoals bekend de toegang beheerst tot de marinehavens in de

\*

[REDACTED]

Montenegrijnse baai van Kotor. In ruil zinspeelde Karadzic op Servische bereidheid om het (Bosnische) achterland van Dubrovnik aan de Kroaten over te dragen. Het betreffende schiereiland is vorig jaar onder EG-supervisie gedemilitariseerd. Het is denkbaar dat Kroatië bereid zal zijn om toe te stemmen in overdracht van dit gebied aan de (Bosnische) Serviërs en de genoemde gebiedsruil om zo de veiligheid van Dubrovnik tegenover mogelijke Servische artillerie-aanval- len uit het achterland te vergroten.

De Bosnische (Moslim-)media hebben eerder deze week opgeroepen tot een "algemene mobilisatie" van alle mannen in de weerbare leeftijd. Zware straffen werden in het vooruitzicht gesteld voor degenen die zich aan de oproep onttrekken, omdat de nationale verdediging op het spel zou staan. Deze oproep houdt mogelijk verband met door Moslims ook tegen VN- en EG-personeel geuite vermoedens, dat de Bosnische Serviërs op het punt zouden staan nieuwe offensieven uit te voeren in de Posavina-corridor en met de vrees voor nieuwe aanvallen van Kroatische zijde in centraal-Bosnië.

Volgens een persbericht van UNPROFOR zou de afgelopen weken het grootste aantal overtredingen van het verbod op militaire vluchten boven Bosnië-Herzegovina zijn gepleegd door Moslim-strijdkrachten. Hierbij moet echter worden opgemerkt dat het leeuwedeel van de schendingen van dit verbod niet opgemerkt of bevestigd wordt en derhalve niet in de bovenvermelde gegevens verwerkt is. Gezien het feit dat de Bosnische Serviërs over het grootste aantal vliegtuigen beschikken en vele, onbevestigde, schendingen worden gemeld in door Serviërs aangevallen gebieden, wordt ervan uitgegaan dat zij nog steeds de meeste overtredingen van het vliegverbod plegen. Anderzijds is aannemelijk dat het aantal schendingen door Moslims inderdaad gestegen is. Dit houdt met name verband met het feit dat zij eerder dit jaar van of via Kroatië een aantal transporthelikopters hebben verworven van het type MI 8/17 HIP, die met name gestationeerd zijn op het vliegveld van Tuzla in oost-Bosnië. Ook heeft het Bosnische leger daar de beschikking over enkele lichte (civiele) verkenningsvliegtuigen.

#### Kroatië

Rond de "Servische" gebieden in Kroatië, met name de UNPA's-west en -zuid, blijft sprake van een gespannen situatie. In laatstgenoemd gebied blijven de Serviërs beschietingen uitvoeren op de omgeving van Maslenica en met name op de pontonbrug aldaar, waar de Kroatische autoriteiten de schade van eerdere Servische beschietingen hebben hersteld. Een heropleving resp. intensivering van de Servisch-Kroatische strijd blijft, ook op korte termijn, tot de mogelijkheden behoren.

Onlangs is een delegatie van de Servische Nationale Partij (SNS) in Kroatië de toegang tot "Joegoslavië" geweigerd. Doel van het bezoek was overleg te voeren met regering en oppositie over de positie van de Serviërs in Kroatië. De SNS aanvaardt de soevereiniteit van Kroatië binnen de internationaal erkende grenzen en probeert de belangen van de Kroatische Serviërs buiten de naar onafhankelijkheid strevende Krajina te behartigen. Het feit dat haar vertegenwoordigers de toegang tot Servië wordt ontzegd, onderstreept dat de Servische politieke leiding de Kroatische soevereiniteit over de betreffende regio blijft afwijzen. Dit onderstreept nogmaals dat de kansen op uitvoering van het bestaande akkoord inzake de door Serviërs gedomineerde gebieden in Kroatië, het Vance-plan, dat uitgaat van herstel van het Kroatische gezag over deze gebieden, uiterst klein blijven.

#### Servië/Montenegro

Nadat onlangs reeds sprake was van politieke onenigheid tussen de regeringen van "Joegoslavië" en Montenegro over de CVSE-missie die onderzoek verrichtte naar naleving van de mensenrechten in "Joegoslavië", zijn onlangs nieuwe wrijvingen

[REDACTED]

gemeld. Aanleiding is de economische crisis, die aanzienlijk is verscherpt door de internationale sancties tegen "Joegoslavië". Naar verluidt is federaal premier Kotic (Montenegrijn) voorstander van het vrijlaten van alle prijzen en beperking van de uitgifte van nieuwe dinars, die de inflatie tot recordhoogte heeft opgedreven. De Servische socialistische regering geeft echter de voorkeur aan een verdere vergroting van de staatscontrole over de economie. Het "crisis-programma" dat de federale regering enkele weken geleden publiceerde om de economische neergang tot stand te brengen, volgt grotendeels de Servische benadering. Het gaat uit van een strikte prijscontrole en beheersing van de wisselkoers van de dinar. Montenegrijnse media hebben Servië ervan beschuldigd dit pakket maatregelen te hebben opgelegd aan de federale regering en Montenegro. Tegen deze achtergrond wordt aangenomen dat de economische maatregelen de reeds bestaande onvrede in Montenegro verder zullen versterken.

Servische media maken melding van voorstellen van de Servische regering om de federale ministeries van Defensie, Buitenlandse Zaken en Buitenlandse Handel af te schaffen. Dit zou betekenen dat op de betreffende beleidsgebieden de "Joegoslavische" deelstaten bevoegd zouden zijn. Tegen deze voorstellen bestaat verzet van de kant van de federale regering. Kotic heeft de regeringen van de deelstaten formeel verzocht deze functiegebieden juist volledig over te dragen aan zijn kabinet. Vermoedelijk houden ook deze meldingen verband met de groeiende meningsverschillen tussen Servië en Montenegro; kennelijk wil Servië door afschaffing van de genoemde ministeries haar invloed op een aantal cruciale beleidsterreinen vergroten resp. die van Montenegro verminderen. Deze Servische voorstellen kunnen de wrijvingen tussen beide republieken verder vergroten.

Recentelijk zijn nieuwe provocaties gemeld van de kant van Servische ordetroepen in de Servische, voormalig autonome provincie Kosovo, waar een etnisch-Albanese meerderheid door hen wordt onderdrukt. Opmerkelijk is dat er aanwijzingen zijn dat de genoemde provocaties verband houden met de door de zeer hoge inflatie sterk teruglopende inkomens van het overheidspersoneel, dat dit inkomensverlies wil compenseren door plundering van Albanese eigendommen. Hoewel noch de Servische autoriteiten, noch de clandestiene politieke vertegenwoordigers van de Albanen op korte termijn een escalatie van etnisch geweld beogen, kunnen de gemelde provocaties wel bijdragen aan een dergelijke escalatie.

De afgelopen dagen is een groot aantal "Joegoslavische" topofficieren ontslagen dan wel gepensioneerd. Onder hen bevindt zich ook CGS Adzic. Hij zal worden vervangen door KolGen Perisic, die tot voor kort bevelhebber was van het artillerieopleidingscentrum in Nis (zuid-Servië). Perisic heeft onder meer dienst gedaan tegen Kroatische eenheden in Kroatië en Bosnië-Herzegovina vóór de formele terugtrekking van de JNA uit die republieken.

Reeds geruime tijd was er sprake van de op handen zijnde vervanging van een groot aantal topofficieren. Daarbij speelden diverse factoren een rol. Een van de overwegingen was de gevorderde leeftijd van de meeste topofficieren; Perisic is met 48 jaar ruim 20 jaar jonger dan zijn voorganger. Ook had de economische crisis waarin "Joegoslavië" verkeert een streven naar bezuinigingen tot gevolg, met name ook in de topzwaar en inefficiënt georganiseerde VJ. Daarnaast waren er voortdurend meldingen van nepotisme en corruptie in de legertop, waarbij ook de naam van Adzic regelmatig werd genoemd. De federale en Servische politieke leiding leek echter de voorkeur te geven aan vervanging van de betrokken officieren boven berechting. Dit alles houdt verband met het feit dat binnen de legertop de populariteit van extreem-nationalistische stromingen zoals de Radicale Partij van oppositieleider Seselj, ten koste van de Servische president Milosevic, toeneemt. Perisic geldt over het algemeen als een medestander van Milosevic. Derhalve wordt ervan uitgegaan dat zijn benoeming verband houdt met

~~\_\_\_\_\_~~

het streven van Milosevic om zo veel mogelijk invloed in de legertop te behouden.

#### Conclusie/voorzicht

Naar verwachting zal het door de internationale bemiddelaars Owen en Stoltenberg gepresenteerde ontwerp voor de politieke toekomst van Bosnië-Herzegovina bij alle betrokken partijen stuiten op fundamenteel verzet, zowel wat betreft de geografische indeling als de soevereiniteit van de unierepubliek Bosnië-Herzegovina dan wel de deelstaten daarvan. Het is derhalve zeer twijfelachtig of overeenstemming kan worden bereikt langs de door Owen en Stoltenberg geschetste lijnen. Tegen die achtergrond moet niet worden uitgesloten dat zij op korte termijn hun bemiddelingspogingen zullen opgeven.

De verwerping van het genoemde ontwerp zal vermoedelijk leiden tot een intensivering van de samenwerking tussen Serviërs en Kroaten in Bosnië-Herzegovina, die in hoge mate verenigbare politieke en militaire doeleinden nastreven. Naar alle waarschijnlijkheid zouden zij gemeenschappelijk streven naar een zo groot mogelijke autonomie, zo niet formele afscheiding van de door hen gedomineerde delen van Bosnië-Herzegovina. Overigens zal dit samenwerkingsverband uitsluitend pragmatisch van aard zijn en slechts betrekking heeft op de situatie in Bosnië-Herzegovina; over de toekomst van de "Servische" gebieden in Kroatië lijkt zich juist een nieuwe confrontatie tussen beide staten af te tekenen.

Er is sprake van toenemende spanningen tussen Servië en Montenegro. Servië lijkt ernaar te streven de invloed van Montenegro op de "Joegoslavische" politiek verder terug te dringen. Naar verwachting zal dit de in Montenegro bestaande onvrede over de ondergeschikte positie van de republiek in het "Joegoslavische" staatsverband verder verscherpen.

De vervanging van een groot aantal "Joegoslavische" toppers, onder wie CGS Adzic, lijkt verband te houden met de economische crisis en met de toenemende meldingen van corruptie binnen de strijdkrachten. Ook kan de wens tot verjonging een rol hebben gespeeld. De nieuwe CGS, Perisic, geldt over het algemeen als een medestander van de Servische president Milosevic.